

"Her bir âyetin zahiri, batını, haddi, matlaı vardır." buyuruluyor; açıklar mısınız?

Hadiste belirtilen "**zahir, batın, had, matla**" ifadeleri yoruma açıktır. Bazıları "*zahiri tilavet, batını fehim, haddi helal ve haram, matlaı vaad ve vaid gibi esrarıdır*" şeklinde yorumlamışlardır.(1)

Sabuni, zahiri ehl-i ilme görülen mana, batını erbab-ı hakikatın muttali olduğu esrar şeklinde değerlendirir.(2)

Keza, âyetin zahiri lafzı, batını te'vili denilmiştir. Kur'an'da zikredilen kıssaların zahiri önceki ümmetlerin helakini haber vermektir. Batını ise, başkalarına ibreti ifade eder.(3)

İbn-i Abbas'tan gelen bir rivayette ise şöyle denir:

"Kur'an'ın dalları, fenleri, zahir ve batını vardır. Onun acaibi bitmez. Sonuna ulaşılmaz."(4)

Mesela, Fatiha suresinin başında yer alan "**Rabbi'l-âlemin**" ifadesine bakalım. Bu âyeti hakkıyla açıklayabilmek için bütün âlemler hakkında bilgi vermek ve bu âlemlerdeki ilâhî terbiyeden bahsetmek gerekir. Hatta diyebiliriz ki, bütün fenler bu âlemlerdeki ilâhî terbiyenin birer şahidi durumundadır.

Kur'an zahiri ve batınıyla bir bütündür. Nasıl ki lafız ve mana bir ve beraber mütalaa edilir. İnsan cesed ve ruhuyla mükemmel bir sistem oluşturur. Onun gibi, Kur'an'ın zahiri ve batın manaları muazzam bir bütünlük içindedir. Mücerred zahire veya batına bakmakla Kur'anı hakkıyla anlayamayız. Zerkeşinin ifadesiyle,

"Zahiri iyi bilmeden batına ulaşamaz. Ulaştığını söyleyen, kapıyı geçmeden evin ortasına ulaştığını iddia edene benzer."(5)

Dipnotlar:

(1) Süyûti, *el- İtkan*, II, 1220; Zerkeşi, II, 154.

(2) Sâbuni, *Tibyan*, s. 239.

-
- (3) *Zerkeşi, II, 169.*
(4) *Süyûti, el- Itkan, II, 1220.*
(5) *Zerkeşi, II, 155.*